

P. Kiss Gábor

Két sikertelen és egy sikeres kiigazítás története

A rendszerváltást követő évtizedekben mindaddig három alkalommal történt jelentős kísérlet a költségvetés egyensúlyának megteremtésére, de ezek közül csak a legutolsó teremtett tartós egyensúlyt növekedési áldozat nélkül. Az első 1995-ben és 1996-ban valósult meg, a második (két fázisban) 2006 és 2009 között történt, végül az utolsó 2010 és 2012 között került sor, tehát minden évtizedre jutott egy program. Az alábbiakban a kiigazítások hátterét, szerkezetét és eredményeit elemezzük, ami alapján a gazdaságpolitika három, teljes mértékben eltérő megközelítésének képe rajzolódik ki. Az első két program a gazdasági növekedés szempontjait figyelmen kívül hagyva csak a rövid távú költségvetési szempontokra koncentrált, míg a harmadik strukturális reformokra építve, növekedésbarát módon ment végbe, és így egyedülként volt képes a hiányt tartósan 3 százalék alatt tartani, miközben megteremtette a fenntartható növekedés alapjait.

A konszolidációk gazdasági háttere

1) A transzformációs válság következtében 1994-re Magyarországon ikerdeficit alakult ki (mind az államháztartás, mind a folyó fizetési mérleg hiánya meghaladta a GDP 10 százalékát), amire 1995—96-ban az akkori kormány megszorító csomaggal reagált. A gazdasági átalakulás során ugyanis a termelés jelentősen visszaesett, az állam adóbevételei pedig még ennél is nagyobb mértékben csökkentek. A piacgazdaság kialakulásának pilléreként tekinthető jogszabályok, a számviteli törvény, a csődtörvény és az adótörvények felszínre hozták az addig rejtett problémákat. A munkapiaci átalakulás során az aktívák száma egymillió fővel csökkent, az egyéni vállalkozók létszáma 700 ezerrel emelkedett, miközben az adóelkerülés nőtt. A zsugorodó bevételekhez az állami kiadások nem alkalmazkodtak, a csökkentésre irányuló intézkedések hatását ellensúlyozták a munkanélküliséggel, önkormányzati segélyekkel, előnyugdíjazással összefüggő új lakossági transzferek. A növekvő hiány mellett az államadósság is emelkedett (a GDP 70 százaléka alatti tartományból 90 százalék fölé), bár ezen belül fokozatosan nőtt a piaci finanszírozás súlya. 1995-ben egyértelművé váltak a finanszírozási problémák, ezért tavasszal kiigazításra került sor, aminek egyik fontos eleme volt a hatósági áremelések és a fogyasztási cikkekre kivetett

vámpótlék révén elért meglepetés infláció. A kiigazítási kísérlet ezt követően az 1996-os költségvetésben is folytatódott.¹

Amíg az átalakulás terhei a 90-es évek elején négy év alatt juttatták a GDP arányos államháztartási hiányt a tíz százalékos nagyságrendig, addig a 2000. évi három százalékos hiányadat után 2002 végére ismét jelentősen romlott a költségvetés egyensúlya, csaknem 9 százalékos ESA hiányt eredményezve (a 2001-ben elindított köztisztviselői bérrendezést követően a 2002-es választások után felelőtlen kormányzati intézkedéssorozatra került sor). 2003 és 2005 között a beruházások csökkentésén kívül kevés valódi lépés történt a hiány csökkentésére, inkább átmeneti megoldásokkal, módszertani trükkökkel próbálkozott a fiskális politika. Ezek egy része nem volt összhangban a statisztikai szabályokkal, így sikertelen lett, más részük azonban, például az állami beruházások PPP-formába történő kiszervezése egy-egy évben sikeresen csökkentette az ESA-hiányt, azonban azon az áron, hogy ezeknek a PPP-projektek szétterített költségeit még ma is fizetjük. Mindeközben a lehetőségeken felüli fogyasztás és eladósodás állt a gazdasági növekedés mögött. **A tartósan magas hiányból fakadóan az Európai Unióhoz történő 2004-es csatlakozást követően Magyarország azonnal túlzottdeficit-eljárás alá került.**

2) 2006-ban indult meg a második jelentősebb hiánycsökkentési kísérlet, amelyet az addig követett hibás gazdaságpolitika fenntarthatatlansága tett szükségessé, és amelynek következményeként már a válság előtt nagymértékben lelassult a magyar gazdasági növekedés. A felelőtlen költségvetési politikából származó 2006. évi 9 százalékos meghaladó államháztartási deficitet ugyan sikerült némiképp csökkenteni 2007-re, a kiigazítási kísérlet azonban adóemeléseken alapult és csak a rövid távú hatásokat célozta, ezért Magyarországon már a válságot megelőzően 0 százalék közelébe esett vissza a gazdasági növekedés. A fenntarthatatlan gazdaságpolitika következtében Magyarország sérülékenysége olyan mértékben emelkedett, hogy elsőként kellett az IMF-hez fordulnia készenléti hitelkeretért, és 2008 ősztől a begyűrűző pénzügyi válság mellett is folytatnia az államháztartás konszolidációját. Az ország hitelezői által kezdeményezett válságkezelési recept azonban nem adott megfelelő választ a belső és külső kihívásokra. Optimális esetben ilyenkor a fiskális politika ellensúlyozni próbálja a visszaesés hatását, de erre – a korábbi évek eladósodása

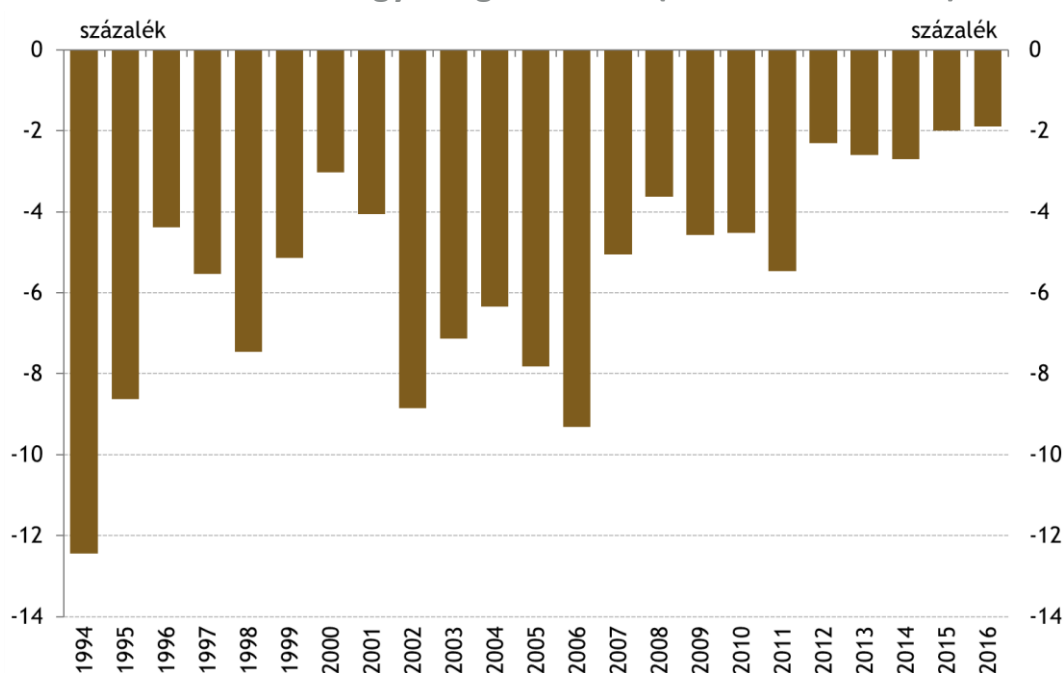
¹ Bővebben lásd: P. Kiss, G. and Gy. Szapáry, 2000 "Fiscal Adjustment in the Transition Process: Hungary, 1990-1999" Post-Soviet Geography and Economics, vol. 41, no. 4, 2000

miatt – nem volt mozgástér, sőt a kiigazítási kísérlet keretében végrehajtott adóemlések, továbbá az állami beruházások, transzferek és bérek csökkentése tovább növelték a recesszió mértékét.

3) 2010-ben, a kormányváltást követően, egy új gazdaságpolitikai keretrendszer létrehozásával új irányok kijelölésére került sor, amelyek a gazdasági egyensúly és növekedés egyidejű elérése mentén a foglalkoztatáspolitikára és egy új adórendszerre összpontosítottak. Az alapgondolat az volt, hogy az új érték előállításához munka, tőke és technológia szükséges, a gazdaságpolitika pedig a szociális újraelosztás helyett e tényezők fejlesztését helyezi az előtérbe. Az induló helyzetet nehezítette, hogy a válság – adóbevételek visszaesésén keresztül megjelenő – költségvetési hatása késleltetett volt, a béradókat és járulékokat meghatározó foglalkoztatottságban, valamint a fogyasztási adókat meghatározó lakossági fogyasztásban pedig 2010-ben jelentkezett a mélypont. 2010-ben GDP arányosan 80 százalék felett tetőzött az államadósság szintje is, miközben a 2000-es évek elején még 52 százalék alatt állt a ráta. Az országspecifikus és külső kihívások miatt egy nemhagyományos válságba került Magyarország, így a hagyományos intézkedések mellett, avagy sok esetben helyett, nemkonvencionális, célzott és innovatív lépésekre is szükség volt a gazdaságpolitika vitelében, amelyek az eredményes válságkezelés mellett a tartós növekedés alapjainak a megteremtését is egyaránt célozták. A tartós növekedéshez vezető út első lépcsőjeként az egyensúly megteremtése mellett a foglalkoztatás növekedését tűzte ki célul a gazdaságpolitika, és ennek szellemében hajtotta végre az adóreformot és alakította át a szociális támogatások rendszerét. Az új megközelítésű gazdaságpolitikával Magyarország sikeresen kerülte el a negatív spirál kialakulását a gazdaságban, amelyet például Görögországban láthattunk a megszorítások és a gazdasági recesszió egymást erősítő hatásának eredményeképpen.

A költségvetési kiigazítások összehasonlítása

1. ábra: Az ESA-egyenleg alakulása (GDP százalékában)

Forrás: Eurostat (1995-2016) és saját számítás (1994)

Ha mindenféle korrekció nélkül nézzük, akkor az látszik, hogy az ESA-deficit jelentősen ingadozott a vizsgált időszakban. **Az elemzés érdekében fontos azonban hangsúlyozni, hogy a deficit csökkenése nem azonos a hiánycsökkentő lépésekkel. Ennek az az oka, hogy vannak olyan költségvetési tényezők, amelyek alakulását a fiskális politika nem képes közvetlen módon meghatározni.** Az egyik ilyen tényező a kamatkidások és kamatbevételek egyenlege. Amennyiben ezt kiszűrjük a hiányadatból, akkor az elsődleges egyenleghez jutunk. Egy másik tényező a reálgazdasági változók ciklikus ingadozásából eredő, úgynevezett ciklikus komponens, ami lényegében a privát adóbevételeknél jelentkezik.² A következő tábla azt mutatja be, hogy ennek a módszertannak az alkalmazásával mekkorára becsülhető az egyes epizódok során hozott intézkedések nagysága.

Csak a 2010-2012 közötti periódusban sikerült a hiányt gyakorlatilag olyan mértékben csökkenteni, amilyen mértékű az intézkedések – nettó – egyenlege volt. A korábbi kiigazítási kísérletek csökkentették a gazdasági növekedést és ezért saját fenntarthatóságukat ásták alá. A költségvetési egyenleg változása ugyanis módo-

² Ebben az esetben külön kell kezelni az állami bérek, dologi kiadások és beruházások ingadozását, hiszen az az állami kiadásoktól és nem a ciklustól függ. Ezzel az adóterheléssel az állami kiadásokat nettósíthatjuk. Természetesen az állami intézkedéseknek van a privát ciklikus komponensre is áttételes hatása, ez azonban nem automatikus, így külön kezelhetjük.

sítja a nemzetgazdaság aggregált keresletét és így a GDP-t, de a hatás mértéke erőteljesen függ a kiigazítás szerkezetétől és egyéb tényezőktől. A költségvetési kereslet változása (fiskális impulzus) és ennek GDP-re gyakorolt hatása közötti kapcsolat mértékét a fiskális multiplikátor határozza meg. A hiány csökkentése akkor növekedésbarát, ha a változás minél kisebb mértékben fogja vissza a GDP-t, azaz minél kisebb a rövid- és hosszútávú fiskális multiplikátor hatása. Másfelől fiskális élénkítés esetén a magas multiplikátor hatás a kedvező, tehát ha a hiány növelése a lehető legnagyobb mértékben gyorsítja a gazdasági növekedést. A fiskális multiplikátor mértékének egyik meghatározó tényezője a költségvetési intézkedések szerkezete. Amennyiben a hiánycsökkentés a kiadások egyszerű visszavágásával vagy adóemelésekkel megy végbe, akkor nagyobb visszaeséssel járhat, mint az adók és a kiadási rendszer összehangolt reformja mellett végrehajtott konszolidáció.

Az 1. táblázatban a ciklikus komponens tükrözi, hogy az 1995-1996-os és a 2006-2009-es kiigazító csomag a gazdaság visszaesésével járt együtt. A ciklikus komponens a gazdasági teljesítmény visszahatása a költségvetési egyenlegre, ami akkor negatív, ha a gazdaság teljesítménye elmarad a potenciális mértéktől. Az első két kiigazítás idején a ciklikus komponens negatív mértéke nőtt, azaz a gazdaság teljesítménye fokozatosan egyre távolabb került a potenciális szintjétől (a módszertan azt nem mutatja, hogy ebben pontosan mekkora a költségvetési intézkedések hatása). Különösen jelentős volt ez 1995-1996-ban, amikor a gazdasági visszaesés 2,2 százalékkal növelte a költségvetés hiányát (az adóbevételek, vagyis a ciklikus komponens változásán keresztül). Ezzel szemben **2010-2012-ben a hiány csökkenése nem járt a növekedés lassulásával**, a ciklikus komponens lényegében nem változott, ami arra utal, hogy **növekedésbarát módon zajlott a kiigazítás.**

2. táblázat: A hiány változásától a hiány változtatásáig (GDP százalékában)

	1995-1996	2006-2009	2010-2012
1) Hiány változása	-8,0	-3,7	-2,1
2) Kamategyenleg változása	1,7	-0,1	0,3
3) Elsődleges egyenleg változása 3=1-2	-9,7	-3,6	-2,4
4) Ciklikus komponens változása	-2,2	-1,1	0,1
5) Ciklikusan igazított elsődleges egyenleg változása (intézkedések mértéke) 5=3+4	-11,9	-4,7	-2,3

Forrás: Eurostat adatok és saját becslés

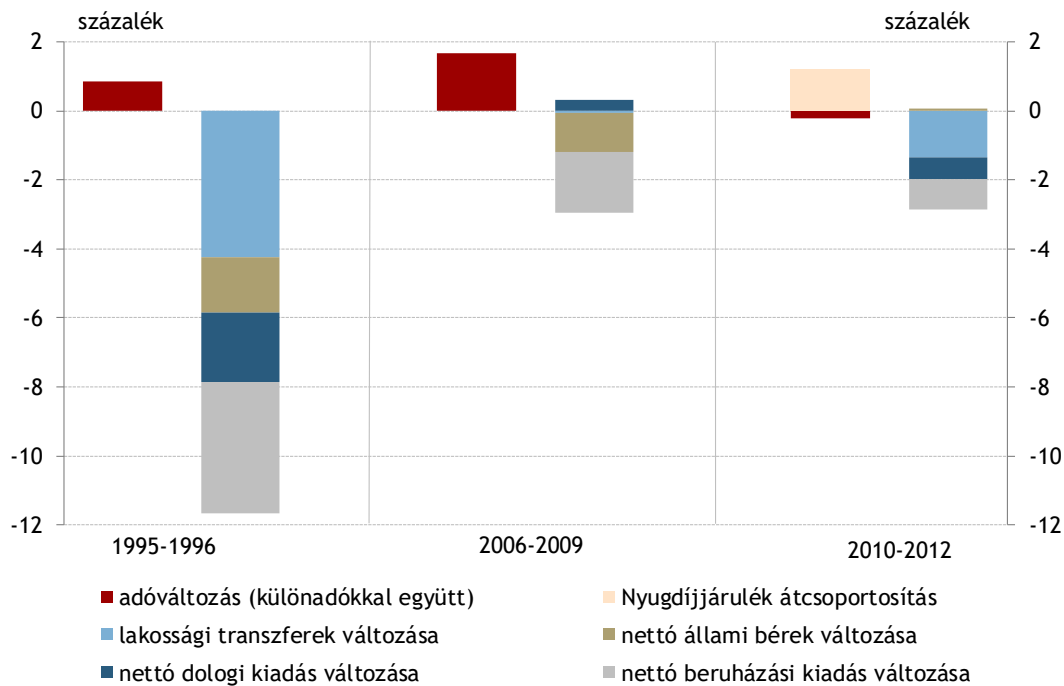
Megjegyzés: A táblázat a hiánycsökkentő programot megelőző bázisév és a program utolsó éve közötti kumulált különbséget mutatja.

Az intézkedések felbontása során az látható, hogy az első epizód a kiadási oldalra összpontosított, és jóval kisebb mértékben az adónövelésre.³ A második epizód csaknem egyenlően oszlik meg bevételnövelés és kiadáscsökkentés között. Ezek a konszolidációs kísérletek azonban jellemzően nem párosultak előremutató, strukturális reformokkal. A 2010-2012 közötti epizód sajátossága, hogy miközben az adórendszer szerkezete jelentősen átalakult, az intézkedések az egyenlegre rövid távon semlegesek voltak (hosszabb távon pedig pozitívak lehetnek).⁴ Az adó- és járulékbévételek az egyenlegsemleges adóintézkedések mellett kezdetben azért emelkedtek, mert a tökefedezeti rendszerbe fizetett nyugdíjjárulék ismét az állami rendszerben jelentkezett. Az egyenlegjavítás így rövid távon nagyjából a kiadási oldalon valósult meg.

³ A nemzeti számlák szerinti adatok csak 1995-ig állnak rendelkezésre, így az 1994-es bázisévre vonatkozóan részben becsléseinkre támaszkodtunk.

⁴ Palotai Dániel (2017): Beérték a 2010-2013 közötti adóreform kedvező hatásai, [MNB szakmai cikk](#),

2. ábra: A hiányt változtató főbb lépések (GDP százalékában)

Forrás: saját számítás

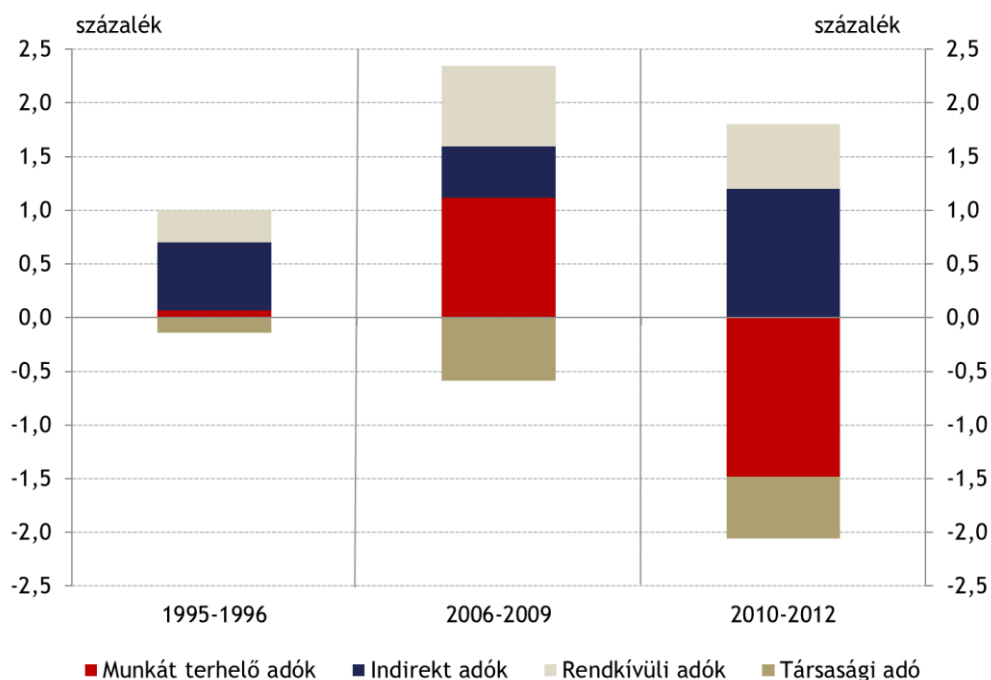
Megjegyzés: az ábrán a kiadások negatív elmozdulása, a bevételeknek pedig a növekedése javítja az egyenleget.

Számottevő különbség, hogy az első két epizód a munkát terhelő adókat növelte, míg a harmadik a foglalkoztatáspolitikai prioritásoknak megfelelően jelentősen csökkentette azokat. 1995-1996-ban emelkedett az iparűzési adó, és bevezették a fogyasztási cikkek vámpótlékát. A 2006-2009 közötti epizód jelentős mértékben épített adóemelésekre. Ennek részét képezte a kedvezményes általános forgalmi adókulcs 15 százalékról 20 százalékra történő emelése, a járulékkulcsok összesen 3,5 százalékpontos növelése, az EVA emelése és fejlesztési adókedvezmények csökkentése, valamint a szolidaritási adó, a pénzügyi és energia szektor, illetve gyógyszergyártók befizetéseinek növelése. 2009-től került sor az általános forgalmi adókulcs 20 százalékról 25 százalékra emelésére és a kedvezményes kulcs 18 százalékra növelésére. Valamennyi adóintézkedés tehát az adónövelés irányába hatott, szerkezeti reform pedig nem történt.

A harmadik periódusban a foglalkoztatáspolitikai célokkal összhangban állóan csökkentek a munkát terhelő adók, amit a különadók és a fogyasztási adók emelése ellensúlyozott. A munkát terhelő adók mérséklésének legfontosabb eleme az egykulcsos személyi jövedelemadó bevezetése volt, amely mellett fokozatosan megszűnt

az adójóváírás és szuperbruttósítás is. Az átalakítás családpolitikai célkitűzéseket támogató része volt a családi adókedvezmény új, széles körű rendszerének felállítása. Csökkent emellett a társasági adó kulcsa is 500 millió forint értékhatárig. Az adócsökkentéseket a forgalmi adók (áfa és jövedéki adó) növelése, valamint új, átmeneti és sektorspecifikus válságadók bevezetése fedezte (3. ábra). A válságadók a pénzügyi, kiskereskedelmi, telekommunikációs és energiaszektort érintették annak érdekében, hogy a közteherviselés szélesebb körűvé és kiegyenlítettebbé váljon. (2013-tól ezeket a válságadókat részben új, forgalmi típusú adónemek váltották fel.) A korábbi kiigazításokhoz képest tehát érdemi különbséget jelentett az adórendszer – legjobb nemzetközi gyakorlatokkal is összhangban lévő – strukturális átalakítása. A munkát terhelő adók csökkentése és a fogyasztási adók emelése relatíve olcsóbbá teszi az exportot az importtal szemben, így növeli a külső versenyképességet és a nettó exportot.

3. ábra Az adóintézkedések statikus hatása az egyes epizódokban (nominális trend GDP százalékában)

Forrás: saját számítás

Az adózást érintő intézkedések mellett mindegyik hiánycsökkentési epizód támaszkodott a (trend) GDP arányában vett kiadás csökkentésére, de nagyon eltérő módon.

Az első két epizód egyik meghatározó tényezője a beruházások csökkentése volt. Ez a lépés azonban aláássa a jövőbeni gazdasági növekedést, és egy ponton túl fenntarthatatlan, valamint kontraproduktív, mert a beruházásnak hosszabb távon fedeznie kellene az amortizációt, amennyiben a kormányzati szektor állóeszközállományát fenn szeretné tartani. A beruházási kiadást az adótartalommal és az EU-tőkefinanszírozások nagyságával nettósítottuk annak érdekében, hogy a hiányra gyakorolt hatást meghatározzuk. Az EU támogatások átmenetileg segítették a költségvetést, a második epizódban ez magyarázza a nettó beruházás csökkenésének felét, a harmadik epizódban pedig teljes egészét. Ez az utóbbi esetben azt jelenti, hogy a GDP arányos bruttó beruházás nem változott.

A beruházások mellett az első két epizód során a kiadások széles körének reálértékét csökkentették azáltal, hogy a költségvetési tervezés háttérében túlságosan alacsony inflációs terv állt. Ez különösen 1995-1996-ban volt jellemző, amikor az inflációs meglepetést maga a gazdaságpolitika okozta. Ez az elsődleges kiadások rendkívül széles körét érintette, mert még az egyébként indexálással védett nyugdíjkiadások reálértékére is negatívan hatott. 1995-ben ugyanis a nyugdíjak növekedése még nem az inflációhoz, hanem a bérekhez kötődött, a bérek pedig nem követték a csaknem 10 százalékos meglepetés inflációt. Így a bérek reálértékvesztését 1995-ben az indexálás miatt azonnal követte a nyugdíjak reálértéke is. 1996-tól a bérek kezdték korrigálni ezt a veszteséget, azonban 1996-ban a nyugdíjak bérhez történő indexálása visszatekintővé vált, így az 1995-ben csökkenő reálbér ismételtelen ugyanilyen jelentős mértékben csökkentette az 1996 évi nyugdíjak reálértékét is.⁵ A legnagyobb folyó kiadások (lakossági transzferek, bérek, dologi kiadások) reálértékét természetesen nem csupán az infláció révén, hanem tényleges intézkedések révén is lehet csökkenteni, de ez általában nehezebb intézkedések meghozatalát igényli. Ez az első epizódban a kiadások széles körére kiterjedt, a második epizódban csak a béreket érintette (a 2002-ben történt emelés korrekciójaként).

A harmadik epizódban meghatározó jelentőségű volt a Széll Kálmán Terv. Ez a program az államadósság csökkentését a társadalomszerkezet, a munkaerőpiac, a vállalkozási környezet és az állam működésének átalakítására irányuló intézkedéssorozat révén kívánta elérni. **A dologi kiadások visszafogása mellett a reformok a szociális támogatás helyett a munkavállalást ösztönözték.** Az intézkedések egyebek közt a

⁵ Bővebben lásd P. Kiss G. 2007: „Kín vagy kincs? Az inflációs meglepetés rövid távú hatása az államháztartásra - Magyarország esete” MNB Tanulmányok no. 61.

családi adókedvezmény nyújtására, a munkanélküli ellátások csökkentésére (segély helyett munkát), a gyógyszer támogatás, táppénz, valamint a korhatár alatti és rokkantnyugdíjak mérséklésére irányultak, és jelentősen hozzájárultak a munkaerőpiaci aktivitás emelkedéséhez.

Következmények

1995-96-ban az ikerdeficitet sikerült csökkenteni, de a kiigazításnak komoly reál-gazdasági költsége is volt. 1995-ben ugyanis nemcsak az állami szektorban, hanem a privát szektorban is elmaradt a meglepetés infláció kompenzációja, így a bérek és fogyasztás reálértéke csökkent, és a belső kereslet visszaesett. Becslések szerint ez a GDP arányos (privát bérektől és fogyasztástól függő) adóbevételek 2,8 százalékpontos csökkenéséhez vezetett.⁶

A második epizódban a deficit egy évben sem csökkent a 3 százalékos kritérium alá, így nem is volt elegendő az államadósság további növekedésének megakadályozásához. A kiigazítási kísérlet egy kedvező világgazdasági környezetben indult, azonban már a válság előtt jelentős gazdasági visszaeséshez vezetett, majd az adóbevételek zsugorodásához. Ebben a helyzetben a fiskális politika a magas hiány és adósság következtében nem tudta betölteni az elvárt gazdaságösztönző funkcióját, a korábbi felelőtlen gazdálkodás következtében ismételten megszorításokra került sor, ezúttal azonban már egy recessziós időszakban. Az epizód során a hiány csökkentésére tett intézkedések olyan szerkezetben valósultak meg, olyan konkrét adóemelésekre és kiadáscsökkentésekre került sor, amelyek 2006-2007-ben először a gazdasági növekedést fogták vissza, ezt követően pedig mélyítették is a visszaesést.

A harmadik, 2010 utáni epizód eredményesnek bizonyult, a hiány a GDP 2 százalékos sávjáig süllyedt, miközben az államadósság is tartós csökkenő pályára állt. Nehézséget jelentett, hogy az epizód elején jelentkezett a gazdasági visszaesés késleltetett, adóbevételekre gyakorolt negatív hatása, a korábbi epizódoktól eltérően azonban olyan szerkezeti átalakulások kezdődtek, amelyek nem jártak a korábbihoz hasonló, jelentős reál-gazdasági áldozattal, sőt az gazdasági egyensúlytalanságok kezelése mellett megkezdődött a fenntartható növekedés alapjainak a kialakítása is. Az adók súlypontjának áthelyezése a termelésről a fogyasztásra javította Magyarország külkereskedelmi versenyképességét, az intézkedések munkaerőpiaci eredményei –

⁶ P. Kiss G. 2007: „Kín vagy kincs? Az inflációs meglepetés rövid távú hatása az államháztartásra - Magyarország esete” MNB Tanulmányok no. 61.

a foglalkoztatottság bővülése – pedig fokozatosan bontakoznak ki, és teszik fenntarthatóvá az egyenleg javítása érdekében tett intézkedéseket. 2010 óta közel 700 ezerrel bővült a foglalkoztatottak száma, így a foglalkoztatási ráta megközelítette az EU átlagát. A költségvetés hiánya 2011 óta nem haladta meg a GDP 3 százalékát. A hiteles költségvetés és a monetáris politikai lépések következtében a GDP arányos kamatkiadások fokozatosan csökkennek, és 2010. évi szintjüknel 2016-ban mintegy 1,2 százalékponttal alacsonyabbak. Becslések szerint az adócsökkentő és adóemelő intézkedések azonnali reálgazdasági hatása részben ellentételezte egymást, hosszabb távon pedig pozitív hatást gyakorol a gazdaságra.⁷ A gazdaság átlagos növekedési üteme 2013-2016 között 3 százalék volt, amelyhez hasonló a 2000-es évek közepe óta nem következett be, de akkor a fenntarthatatlan fiskális politika fűtötte a gazdaságot, ma pedig a hiány fenntartható az adósságráta pedig csökkenő pályán halad.

Összefoglalóan, a rendszerváltás óta három jelentősebb költségvetési hiányjavító intézkedés történt. Ezek filozófiája, szerkezete és eredményei egyészen eltérőek voltak. 1995-1996-ban és 2006-2009-ben az intézkedések a rövid távot tartották szem előtt, nem voltak tekintettel a programok növekedési hatására, és így jelentősen visszafogták a gazdasági növekedést. Ezáltal saját fenntarthatóságukat ásták alá és az intézkedések megszorító jellegéből fakadóan az eredményességhez szükséges társadalmi támogatottságuk sem volt meg. Ezzel szemben a 2010-2012-es program szerkezete strukturális reformokra épített, sokkal inkább növekedésbarát volt és törekedett a közteherviselés kiszélesítésére is. Miközben megteremtette a fenntartható növekedés alapjait a bővülő foglalkoztatás és kibontakozó gazdasági növekedés következtében egyedülként ez a program volt képes a hiányt tartósan 3 százalék alatt tartani.

„Szerkesztett formában megjelent a Portfolio.hu oldalon 2017. november 3-án.”

⁷ Baksay G–Csomós B. (2014) „Az adó- és transzferrendszer 2010 és 2014 közötti változásainak elemzése viselkedési mikroszimulációs modell segítségével” Köz-Gazdaság, Különszám az adópolitikáról, 2014 december